

به نام خدا
طرح دوره دانشکده بهداشت و ایمنی
دفتر توسعه آموزش

تاریخ تنظیم: ۱۴۰۵/۷/۱

نام دوره (درس): جامعه‌شناسی سلامت	مقطع و رشته جمعیت هدف: کارشناسی بهداشت مدارس
کد درس / دروس پیش نیاز: ندارد	مکان برگزاری: مکان تعیین شده توسط دانشکده
گروه آموزشی متولی:	
تعداد کل واحد درس: ۲	کل مدت زمان تدریس: ۳ ساعت
تعداد واحد به تفکیک نظری ■ عملی	عملی ■ نظری ■
روز/ساعت کلاس: ۱۵-۱۳ روز دوشنبه	
شرح دوره:	
معرفی و شرح دوره (Course Description) این دوره به بررسی مبانی، مفاهیم و نظریه‌های جامعه‌شناسی سلامت می‌پردازد. دانشجویان در این درس با عوامل تعیین‌کننده اجتماعی مؤثر بر سلامت (SDH)، الگوهای اجتماعی بیماری‌ها، رفتارشناسی بیماری، نهادهای اجتماعی مرتبط با سلامت (مانند خانواده)، و آسیب‌شناسی اجتماعی آشنا می‌شوند. تأکید اصلی دوره بر تحلیل جامعه‌شناختی پدیده‌های بهداشتی و نقش ساختارهای اجتماعی در سلامت فرد و جامعه است.	
هدف کلی دوره:	
آشنایی دانشجویان با مفاهیم و رویکردهای مدرن جامعه‌شناسی در ارتباط با سلامت، به منظور تحلیل و مستندسازی رفتارهای اجتماعی مؤثر بر سلامت	
اهداف اختصاصی دوره (رفتاری): ^۱ از فراگیر انتظار می‌رود در پایان دوره آموزشی بتواند:	
در پایان این دوره، دانشجو باید بتواند: ۱. حیطه شناختی: (Cognitive) - جامعه‌شناسی و جامعه‌شناسی سلامت را تعریف کند. - مکاتب مختلف جامعه‌شناسی را شرح دهد. - مفاهیم فرهنگ، جامعه‌پذیری، هنجارها و ارزش‌ها را توضیح دهد. - نهادهای سازمان‌های اجتماعی و کارکرد آن‌ها را بیان کند. - عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (SDH) را تشریح کند. - الگوهای اجتماعی بیماری‌ها (سن، جنس، طبقه و...) را توضیح دهد. - تئوری‌های اجتماعی سلامت را معرفی کند. - آسیب‌شناسی اجتماعی و بهداشت را توضیح دهد. ۲. حیطه روانی-حرکتی: (Psychomotor) - یک پدیده اجتماعی مرتبط با سلامت را با ذکر مثال در کلاس ارائه دهد. - عوامل اجتماعی مؤثر بر یک مشکل بهداشتی خاص را در قالب تمرین کلاسی تحلیل کند. ۳. حیطه عاطفی: (Affective) - نسبت به شناسایی پدیده‌های اجتماعی مؤثر بر سلامت متعهد شود. - نگرش و باور درستی نسبت به فرهنگ و فرهنگ‌پذیری پیدا کند	

اساتید دوره:			
نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	Email	میزان (درصد) مشارکت
لیلی ربیعی	دانشیار	Leila_rabiei@yahoo.com	۱۰۰ درصد

وظایف و انتظارات از دانشجو:	
۱	۱. حضور منظم و فعال در کلیه جلسات کلاس.
۲	انجام تکالیف محوله شامل تحلیل پدیده‌های اجتماعی و ارائه کلاسی
۳	مشارکت فعال در بحث‌های گروهی (در قالب گروه‌های ۵ نفره).
۴	انجام تکلیف عملی: انتخاب یک موضوع بهداشتی و تحلیل آن در بستر اجتماعی با مشخص نمودن وضعیت اجتماعی و مؤلفه‌های مؤثر بر آن در مدارس با رویکرد جامعه‌شناختی

روش آموزشی:	
☒ حضوری	☐ مجازی ☐ ترکیبی
روش‌های یاددهی - یادگیری:	
☒ یادگیری با رویکرد سخنرانی بازخوردی	☐ یادگیری سیار
☒ یادگیری مبتنی بر حل مسئله	☐ کلاس وارونه
☒ یادگیری در گروه‌های کوچک	☐ یادگیری مبتنی بر محتوای الکترونیکی تعاملی
☐ یادگیری اکتشافی هدایت شده	☒ یادگیری مبتنی بر سناریوی متنی
○ سایر ، نام ببرید: یادگیری مبتنی بر سناریو (Scenario-based learning) برای تحلیل پدیده‌های اجتماعی. ○ ایفای نقش (Role-playing) برای درک رفتارشناسی بیماری. ○ بحث گروهی و تبادل نظر.	

وسایل کمک آموزشی:	
☒ وایت برد	☒ پروژکتور اسلاید
○ سایر ، نام ببرید: فیلم‌های آموزشی مرتبط ○ پرسشنامه‌ها و کاربرگ‌های تحلیل اجتماعی ○ سناریوهای چاپی برای تمرینات کلاسی	

نحوه ارزشیابی دانشجویان:		
روش ارزشیابی		درصد از نمره کل که متعلق به این روش است
☐ حضور و مشارکت فعال		۵%
☐ انجام بموقع تکالیف		۵%
☐ ارائه کلاسی		۱۰٪
☐ آزمون میان ترم		۵%
☐ آزمون پایان ترم		۷۰٪
☐ سایر، نام ببرید:		
نوع آزمون:		
☒ چهار گزینه ای	☒ تشریحی	☐ جورکردنی گسترده
☐ درست - نادرست	☐ کوتاه پاسخ	☐ سایر، نام ببرید:

محتوی آموزشی دوره			
جلسه	عنوان یا موضوع	روش برگزاری حضور / مجازی	مدرس / مدرسین
۱	مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی سلامت	حضور	دکتر ربیعی
۲	مکاتب جامعه‌شناسی	حضور	دکتر ربیعی
۳	ادامه مکاتب جامعه‌شناسی	حضور	دکتر ربیعی
۴	فرهنگ و جامعه‌پذیری	حضور	دکتر ربیعی
۵	نهادهای سازمان‌های اجتماعی	حضور	دکتر ربیعی
۶	عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (بخش اول)	حضور	دکتر ربیعی
۷	عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (بخش دوم)	حضور	دکتر ربیعی
۸	کارگاه تحلیل اجتماعی (نظری)	حضور	دکتر ربیعی
۹	ادامه کارگاه	حضور	دکتر ربیعی
۱۰	ارزشیابی تکوینی	حضور	دکتر ربیعی
۱۱	الگوهای اجتماعی بیماری‌ها	حضور	دکتر ربیعی
۱۲	رفتارشناسی بیماری	حضور	دکتر ربیعی
۱۳	تئوری‌های اجتماعی سلامت	حضور	دکتر ربیعی
۱۴	نهاد خانواده و سلامت	حضور	دکتر ربیعی
۱۵	آسیب‌شناسی اجتماعی و بهداشت	حضور	دکتر ربیعی
۱۶	ارائه پروژه‌ها	حضور	دکتر ربیعی
۱۷	جمع‌بندی	حضور	دکتر ربیعی

فهرست منابع:

منابع شامل کتاب‌های درسی، مجلات تخصصی، مقاله‌ها و نشانی وبسایت‌های مرتبط می‌باشد.

الف) منابع اصلی کتب:

۱. محسنی، م. مقدمات جامعه‌شناسی. تهران: انتشارات طهوری. (آخرین چاپ)
۲. کوش، ب. جامعه‌شناسی. ترجمه: غلامعباس توسلی، رضا فاضل. تهران: انتشارات علوم اجتماعی.
۳. محسنی، م. جامعه‌شناسی پزشکی. تهران: انتشارات طهوری.
۴. آرمسترانگ، د. جامعه‌شناسی پزشکی. ترجمه محمد توکل. دانشگاه صنعتی شریف.
۵. صانعی، س. ح. جامعه‌شناسی سلامت: بر اساس سرفصل شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت بهداشت.

ب) مقالات بهروز:

۱. مقاله مرتبط با عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت (SDH) و نابرابری‌های سلامت در ایران
Ahmadifar R, Rajabi-Gilan N, Rostamizadeh S, Nadimi N, Sobhani P, Irankhah A. The Effects of Subjective Socioeconomic Status and Social Capital on Self-rated Health and Perceived Quality of Life: A Cross-sectional Survey-based Study in a Minority Group in Iran. *J Prev Med Public Health*. 2025;58(1):11-20. doi: 10.3961/jpmph.24.210
۲. مقاله مرتبط با ادراکات سلامت و بیماری در نوجوانان و مقایسه با دیدگاه معلمان، پزشکان و پرستاران مدارس
Attitudes toward health and illness: A comparison of adolescent, physician, teacher, and school nurse views. *J Adolesc Health Care*. 1985;6(4):254-260. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0197007084801278>
۳. مقاله مرتبط با شکاف‌های دانشی در حوزه عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در ایران
Bakhtiari A, Takian A, Olyaeemanesh A, et al. Identifying knowledge gaps in social determinants of health and related challenges in Iran; 2023. *Health Res Policy Syst*. 2025;23(1):63. doi: 10.1186/s12961-025-01300-4
۴. مقاله مرتبط با نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی در فشار خون و عوامل تعیین‌کننده آن در سالمندان ایران (مثال کاربردی از SDH در ایران)
Tabrizi R, et al. Socioeconomic inequality in hypertension and its determinants in people over 60 years in Fasa, southern Iran: a Blinder-Oaxaca decomposition. *BMC Public Health*. 2025;25(1):274. doi: 10.1186/s12889-025-21293-7
۵. مقاله مرتبط با الگوهای اجتماعی چاقی و کوتامقدی در کودکان ایران (مثال کاربردی از SDH در سلامت کودک)
Kasaii MS, et al. Socioeconomic Patterning of Stunting and Overweight Among Iranian Children Aged 2-5 Years: A National Cross-Sectional Analysis. *Nutrients*. 2025;17(10):1631. doi: 10.3390/nu17101631
۶. مقاله مرتبط با رفتارهای سلامت در کودکان مدرسه‌ای (مطالعه HBSC)
Alshahrani MS, et al. Health behaviors in school-aged children: global trends in education, socioeconomic status, and adolescent health. *Front Public Health*. 2025;13:1514386. doi: 10.3389/fpubh.2025.1514386
۷. مقاله مرتبط با تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در ایران (چالش‌ها و راهبردها)
Samouei R, Mohammadzadeh A, Amini-Rarani M, et al. Explaining social determinants of health in Iran: a qualitative exploration of challenges and strategies. *Sci Rep*. 2026. doi: 10.1038/s41598-026-59310-3
۸. مقاله مرتبط با نابرابری‌های اجتماعی در دسترسی به خدمات سلامت در بیماران دیابتی ایران (مثال کاربردی از عدالت در سلامت)
Nikkhah A, et al. Socioeconomic inequalities in healthcare access among patients with type 2 diabetes in Iran: a cross-sectional study. *BMJ Open*. 2026;16(2):e097167. doi: 10.1136/bmjopen-2024-097167
۹. مقاله مرتبط با مسئولیت‌پذیری سلامت در زنان حاشیه‌نشین مشهد (مطالعه مردم‌نگاری انتقادی)

Health responsibility among marginalized women in Mashhad, northeastern Iran: a critical ethnographic study. Int J Equity Health. 2026;25(1):1-15. doi: 10.1186/s12939-026-02832-z

ج) محتوای الکترونیکی :

کتابخانه دیجیتال دانشگاه: دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر مانند Scopus، PubMed، ScienceDirect و Magiran از طریق آدرس کتابخانه مرکزی دانشگاه.

سایت مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت www.socialdeterminants.ir: برای مطالعه تکمیلی و مقالات مرتبط با SDH در ایران

د) منابع برای مطالعه بیشتر:

- دیلینی، ت. نظریه‌های جامعه‌شناسی. ترجمه بهرننگ صدیقی و وحید طلوعی، نشر نی. (مروری جامع بر نظریه‌های کلاسیک و معاصر جامعه‌شناسی)
- ریتزر، ج. نظریه‌های جامعه‌شناسی. ترجمه احمد رضایی، نشر دانشگاهی. (منبع کلاسیک برای درک عمیق مکاتب و اندیشمندان جامعه‌شناسی)
- ویلکینسون، ر. و مارموت، م. عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت: واقعیت‌های مستند. سازمان جهانی بهداشت (منبع بین‌المللی کلیدی در حوزه SDH؛ نسخه فارسی نیز موجود است)